

Wioletta Kochmańska

Uniwersytet Rzeszowski

ORCID: 0000-0002-0099-176X

wkochmanska@ur.edu.pl

PRZESTRZEŃ SŁOWEM MALOWANA W RELACJACH MECZÓW SIATKARSKICH

SPACE PAINTED BY WORDS IN A VOLLEYBALL MATCH COMMENTARY

Abstrakt: W artykule przedstawiono sposoby wskazywania *przestrzeni* w relacjach sportowych meczów siatkarskiej Plus Ligi i Tauron Ligi transmitowanych na antenach sportowych telewizji Polsat w latach 2019–2021. Dzięki analizie kognitywnej, łączącej koncepcje JOS i MOS i schematy pojęciowe z włączeniem metafory, oraz uwzględnieniu rezultatów analizy lingwistycznej wypowiedzi w meczach, wykazano, że *przestrzeń* konceptualizowana jest na różne sposoby w poszczególnych modusach tekstu – w obrazie nadawanym dla widza, jak i w słowach do niego kierowanych. Wywołana kategoria pojęciowa to istotny, wyrażany jako trójwymiarowy, wielopoziomowy obszar – komponent strategii gry. W wypowiedziach jest on sygnalizowany zarówno w ujęciach podmiotowych, jak i przedmiotowych w postaci komunikatów o rytualizowanej postaci, jak i sprawozdań formułowanych niekonwencjonalnie z wykorzystaniem metafory, nawiązań intertekstualnych i zaskakujących konceptualnych obrazowań.

Słowa kluczowe: przestrzeń, analiza kognitywna, metafora, obrazowanie

Abstract: The article presents methods of indicating space in sports coverage of Plus Liga and Tauron Liga volleyball matches broadcast on the dedicated sports channels of Polsat television in the years 2019–21. With the help of cognitive analysis, combining the concepts of JOS and MOS and conceptual schemas including the metaphor, and taking into account the results of linguistic analysis of statements in matches, it has been shown that *space* is conceptualized in various ways in individual modes of the text – in the image transmitted to the viewers and in the words addressed to them. The evoked conceptual category is an important multi-level three-dimensional area, at the same time being a component of the game strategy. In the statements, it is signaled both in subjective and objective terms in the form of messages with a ritualized form, as well as unconventionally formulated reports using metaphors, intertextual references and surprising conceptual imaging.

Key words: space, cognitive analysis, metaphor, imaging

Wstęp

Kluczowymi kategoriami ludzkiego wyobrażenia i porządkowania świata są *czas* i *przestrzeń*. Obie stanowią rodzaj uniwersum cywilizacyjnego, przy czym w różnych kulturach i językach przyjmują odmienne, swoiste i stosowne do potrzeb realizacje (Hall, 1987, s. 164 i n.). Metafizyczny – związany z *czasem*, i fizyczny, przestrzenny sposób formowania rzeczywistości w języku różnią się, choć w praktyce może dochodzić do ich zacierania się, interferowania i przystawiania. Uwagę badawczą w niniejszej pracy chciałabym skupić na sposobach wskazywania *przestrzeni* w relacjach sportowych. W analizie wykorzystam narzędzia kognitywne (koncepty językowego i medialnego obrazu świata, Langackerowskie wymiary obrazowania, a także schematy pojęciowe z włączeniem metafory) oraz metodę analizy lingwistycznej. Korpus materiału stanowią mecze siatkarskiej Plus Ligi i Tauron Ligi transmitowane na antenach sportowych telewizji Polsat w latach 2019–2021 i zawarte w nich wypowiedzi komentatorskie.

5 lipca 1687 roku Izaak Newton publikuje dzieło *Philosophiae naturalis principia mathematica*, a w nim m.in. poglądy dotyczące przestrzeni. Mówi o tej kategorii następująco: „Absolutna przestrzeń w swojej własnej istocie, bez związku z czymkolwiek zewnętrznym, pozostaje zawsze podobna i nieporuszona”¹. To jedno z możliwych ujęć wskazanego pojęcia. O *przestrzeni* wypowiadali się m.in. filozofowie, antropolodzy, teoretycy kultury, literaturo- i językoznawcy. Maria Krauz zauważa, że wielość interpretacji tej kategorii odbija się w jej nazwach, czego przykładami mogą być: *przestrzeń fizyczna, symboliczna, matematyczna, percepcyjna, psychologiczna, obiektywna*, czy wreszcie – *subiektywna* (Krauz, 2005, s. 135–136). Ludzie potrzebują umiejętności orientowania się w przestrzeni i sposobów jej opisywania w codziennej egzystencji. O potrzebie celowego ujmowania *przestrzeni* stanowi Ustawa o radiofonii i telewizji z dnia 25 marca 2011 r., w której zdefiniowano technikę *audiodeskrypcji*. To zabieg werbalnego i dźwiękowego opisu treści audiowizualnych zawartych w audycji audiowizualnej przeznaczonej dla osób z niepełnosprawnością z powodu dysfunkcji narządu wzroku. Opis ten jest umieszczony bezpośrednio w audycji lub rozpowszechniany równocześnie z audycją. Wskazane decyzje legislacyjne związane z lokowaniem informacji o *przestrzeni* w przekazach medialnych pośrednio dowodzą o znaczeniu omawianej kategorii dla człowieka i potrzebie jej określenia we wszystkich modusach przekazu każdej, nie tylko zrealizowanej w technice audiodeskrypcji, jednostce programu audiowizualnego. Dobrą ilustrację realizacji tej potrzeby stanowią transmitowane w stacji Polsat Sport relacje spotkań siatkarskich, w czasie których *przestrzeń* jest istotna (choć w różny sposób) zarówno dla uczestników sportowej rywalizacji, jak i dla obiorców jej przekazu przed ekranem telewizora.

¹ Cytowanie zamieszczam za pośrednictwem strony: <https://ownetic.com/cytaty/isaac-newton-absolutna-przestrzen-w-swojej-wlasnej-istocie> [dostęp: 4.04.2021].

Choć relacje te nie są zrealizowane jako programy z audiodeskrypcją, elementy audiodeskryptywne można w nich dostrzec w modusie słowa, obrazu i dźwięku. Określenie *przestrzeni*, zwłaszcza w komentarzu skierowanym do widza, stanowi spełnienie ważnej potrzeby związanej z orientacją i lokowaniem wydarzeń przekazu.

Przestrzeń i jej znaczenia

W rozumieniu leksykalnym *przestrzeń* jest pojęciem wieloznacznym, konkretyzowanym jako:

„1. «nieograniczony obszar trójwymiarowy, w którym zachodzą wszystkie zjawiska fizyczne»

2. «część takiego obszaru objęta jakimiś granicami; też: miejsce zajmowane przez jakiś przedmiot»

3. «rozległa, pusta powierzchnia bez wyraźnie oznaczonych, widocznych granic»

4. «odległość między czymś a czymś»

5. «ogół zjawisk społecznych, politycznych itp.»” (SJP PWN).

W *Wielkim słowniku języka polskiego* pod red. Piotra Żmigrodzkiego *przestrzeń* jest porządkowana w wymiarach:

– **fizycznym** jako „określony obszar postrzegany całościowo, wraz ze znajdującymi się w nim obiektami”;

– **odległości** istniejącej „między dwoma punktami”;

– **symbolicznym**, w którym opisuje się „całość zjawisk pewnego rodzaju” (WSJP).

Witold Doroszewski zwraca uwagę na potoczne, sfrageologizowane werbalizowanie *przestrzeni* w korelacji z *czasem* w postaci wyrażenia: *na przestrzeni jakiegoś czasu* (SJP Dor.).

O *przestrzeni* i jej typach można też przeczytać we *Wprowadzeniu do gramatyki stylistycznej języka polskiego*, gdzie proponuje się wyróżnić: *przestrzeń: językowo-geograficzną, językowo-społeczną i kreowaną* (Skubalanka, 2000, s. 135). Przytoczone dotąd rozumienia pojęcia mają spójne elementy dociekania, w którym *przestrzeń* w ujęciu przedmiotowym może stanowić pewien naznaczony rozległością i/lub abstrakcyjny obszar (w różnych wymiarach rzeczywistości) lub nacechowane większą konkretyzacją miejsce (pojmowane jako dany wycinek obszaru, punkt w nim). Takie też stanowisko badawcze przyjmuje m.in. Yi-FuTuan (1987, s. 16–23). Warto też dodać, że *przestrzeń* jest przez człowieka postrzegana czynnościowo jako źródło dynamiki – zmiany wynikającej z „dziania się” w jej obrębie. Takie stanowisko przyjmuje ostatecznie Edward Hall (1987, s. 133 i n.). *Koncepcję* pojmowania *przestrzeni* jako pewnej abstrakcyjnej idei przedstawia

z kolei Piotr Zwierzchowski, który uznaje, że obejmuje ona „całokształt działalności człowieka w ciągu jego życia, usytuowaną w świecie materialnym i niematerialnym, w świecie natury, ludzi, zjawisk, rzeczy i myśli” (Zwierzchowski).

Na koniec warto jeszcze uzupełnić, że współczesny leksem *przestrzeń* jako kontynuant archaicznego derywatu z przyrostkiem *-ńb pochodzi najprawdopodobniej od psł. *persterti o znaczeniu „rozpostrzeć, rozciągnąć, rozłożyć” (WSJP). Koresponduje z jednym z prasłowiańskich określeń przestrzennych *prostorbъ, opisujących przestrzeń otwartą, nieograniczoną². Ten komponent znaczenia kontynuowany jest w postrzeganiu *przestrzeni* i poświadczany w uzusie choćby w wyrażeniach typu: *przestrzeń otwarta /nieograniczona/daleka/bezkresna/nieskończona/wielka* itp.³.

Przestrzeń w relacjach meczów siatkarskich – część analityczna

Przywołane sądy o *przestrzeni* i jej rozumieniu warto skonfrontować ze strukturą przestrzenną zawartą w relacjach meczów piłki siatkowej⁴. To bowiem dyscyplina sportu, w której omawiana kategoria jest jedną z wykładni regulaminu gry. Poszukiwanie ujęć *przestrzeni* w niniejszym badaniu będzie prowadzone w myśl analizy lingwistycznej mowy przestrzennej zawartej w komentarzach duetu ekspercko-dziennikarskiego, które stanowią swoistą kolekcję werbalnych ujęć *przestrzeni* tworzonych dzięki (nie)typowym wyrażeniom przestrzennym ujawniającym wyobrażenia tej kategorii.

Materiał badawczy stanowią zapośredniczone dzięki medium relacje meczów (gatunek multimodalny⁵), w których można zaobserwować różne ujęcia *przestrzeni*, niezmiennie jednak **kreowanej** z perspektywy obranego **punktu widzenia** nadawcy medialnego dla odbiorcy przez realizatorów obrazu i dźwięku (funktorów wskazanego nadawcy medialnego). To właśnie te osoby poprzez dostępne im uwarunkowania techniczne przekazu kształtują kreowaną w relacji wizję *przestrzeni* ujmowanej zarówno w skali makro – więc globalnie dotyczącej wszystkich transmitowanych zdarzeń z ich podmiotami, przedmiotami, miejscem, jak i zawężanej do konkretnych wycinkowych ujęć wybranych miejsc/elementów/

² O etymologii leksemu *przestrzeń* pisze Maria Wojtyła-Świerżowska w pracy *Przestrzeń domu u Słowian* (s. 188), zawartej w tomie *Przestrzeń w języku i kulturze...* (2005, s. 186–192).

³ Trzeba uzupełnić, że rzeczownik *przestrzeń* łączy się też z przymiotnikami, które konotują ograniczenie, zamknięcie czy ciasnotę.

⁴ To istotny czynnik, który warunkuje sposób interpretacji rzeczywistości w medialnym obrazie świata (Kępa-Figura, Nowak, 2006, s. 51–52).

⁵ Tworzące przekaz modusy słowa i obrazu z perspektywy ludzkiej kognicji nie istnieją jako źródła poznania obok siebie, a interferują, tworząc z jednej strony skrywaną w języku wyobrażenowość i zawartą w obrazie procesualność (Winiarska, Załazińska).

szczegółów⁶. Obrazy przestrzeni stanowią w tym ujęciu skomplikowany wykładnik relacji nadawczo-odbiorczych, powstający dzięki percepcji zmysłowej widza uwikłanego w odbiór. Wiodącą rolę odgrywa tu zmysł wzroku, dzięki któremu możliwa jest obserwacja wybranej i opracowanej transmisji, w której stosownie do potrzeb realizator zbliża/oddala/skupia uwagę na szczegółach/poszerza plan widzenia lub go zawęża. Tak wykreowany przekaz cechuje wieloplanowość perspektywy, a nadawane w modusie obrazu treści są podstawą budowania u odbiorcy świadomości istnienia głębi obrazu, tym bardziej wiarygodnej, bo potwierdzanej też w kodzie audialnym. Odpowiednio wysterowane przez realizatora dźwięku mikrofony, odbierające wszelkie dźwięki towarzyszące trwaniu sportowej relacji, pozwalają nadawcy na osiągnięcie wrażenia głębi także w tym modusie. Pierwoplanową rolę pełni werbalny komentarz duetu ekspercko-dziennikarskiego, który jest swoistą i podmiotową realizacją mowy przestrzennej, ale w tle wyraźnie da się wychwycić odgłosy związane z przebiegiem gry (uderzenie piłki o podłoże, dźwięk „plaśnięcia” jej ręką przez gracza, sygnał gwizdka), elementy wokalne związane z oprawą meczu i – niestety – w czasach przed pandemią i wynikających z nich obostrzeń – odgłosy kibicujących i obecnych w hali fanów siatkówki. W analizie kognitywnej ujęć przestrzeni można uwzględnić także inne kategorie, w tym przykładowo: figurę jako wyróżnione centrum oglądu czy komponenty tła. Z powodów ograniczeń tekstu zostaną one jedynie zasygnalizowane w wywodzie i uwzględnione w analizie modusu słowa z wyróżnionymi w nim narracjami oraz w warstwie audialnej.

Ważny z perspektywy prowadzonej w pracy analizy jest fakt, że starannie przygotowana i wykreowana stosownie do potrzeb wizja *przestrzeni* medialnego nadawcy jest indywidualizowana i subiektywizowana w procesie odbioru przez widza⁷. Ostatecznie może on doświadczać innej niż zaproponowana w transmisji rzeczywistości meczu z jego tłem, podmiotami i przedmiotami. Spójne pozostaną komponenty takiego **obszaru** – trójwymiarowość i wielopoziomowość skrywająca się w tworzących relację modusach.

Ważną rolę w kształtowaniu wrażenia *przestrzeni* pełni przyjęty przez obserwatora punkt widzenia⁸. Wydarzenia dziejące się w trakcie meczu są zwykle relatywizowane, a ich prezentacja wynika z przyjętego ich oglądu, co sygnalizuje Aleksy Awdiejew, pisząc następująco m.in. o relacji czasowo-przestrzennej: „obserwacja świata przy pomocy opisów językowych zawsze uwzględnia pozycję obserwatora zwróconego do obiektów obserwowanych

⁶ W strategii nadawczej uwidocznione zostały składowe medialnego obrazu świata (Ptaszek, 2015, s. 13–23).

⁷ Przyjęcie określonej postawy materiałowej – jak zaznacza Grzegorz Żuk – jest kluczowe w rekonstrukcji JOS (Żuk), a także MOS.

⁸ Tu warto dopowiedzieć za E. Tabakowską (2004, s. 47–64), że może on być utożsamiany ze światopoglądem.

lub, w przypadku innych kanałów percepcji, w pozycji umożliwiającej kontakt perceptywny. Inaczej mówiąc, sam obraz przekazany językowo zawiera oprócz przedstawionego fragmentu świata jeszcze standardową pozycję obserwatora” (Awdiejew, 2004, s. 105–106). W analizowanych tekstach medialnych można zaobserwować – co proponuje autorka niniejszego artykułu – trzy główne narracje. Pierwszą z nich jest **wskazanie komentujące**, w którym przedstawiciel duetu ekspercko-dziennikarskiego jako narrator medialnego nadawcy prezentuje wybrany obszar ze swojego, subiektywnego punktu widzenia⁹. W praktyce są to twierdzenia o rzeczywistości, często jednak nacechowane modalnie i wartościujące, np.:

*Nie wierzę, że to była zamierzona **taka piłka niepełna**. Coś tu Kampie nie wyszło* (14.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)

*Trudno powiedzieć, że Lemański nie miał **ręki nad siatką*** (22.02.2020: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : Asseco Resovia Rzeszów)

Kolejnym sposobem prowadzenia narracji jest **charakterystyka z podmiotowym wykonawcą**, w którym relacjonujący wydarzenia na boisku przedstawia je odbiorcy, lokując w centrum informacji podmiot dziejących się zdarzeń, np.:

*I **skrzydłowi dochodzą do środka**, zagęszczając ten środek* (16.02.2020: GKS Katowice : ZAKSA Kędzierzyn Koźle)

*Kampa – wrzutka szybka **do środka do Vigrassa*** (28.02.2020: JSW Jastrzębski Węgiel : Asseco Resovia Rzeszów)

Wskazany sposób prezentacji wynika z potencji, jakimi dysponuje człowiek: logicznej oceny obserwowanych wydarzeń i antropologicznej natury, dzięki której ich centrum stanowi istota ludzka. Przyjęcie takiego punktu widzenia powoduje wprost obarczenie odpowiedzialnością działającej jednostki za fakty i zdarzenia dziejące się w związku z nią. Sposobem na jej odsunięcie jest przeformułowanie komunikatu w sposób, w którym jego centrum stanowią będą przedmioty/akcesoria ludzkiego działania. Ten swoisty rodzaj mentalnej hierarchizacji wywołanej animizacją nieożywionych elementów świata skutkuje „zniknięciem” z jego *przestrzeni* działającego podmiotu, który staje się w tak prezentowanym obszarze przezroczysty. Ten typ narracji można określić jako **charakterystyka z działającym przedmiotem**. Dla porównania przytoczę wypowiedzi w obu narracjach

⁹ Należy uzupełnić, że w przytoczonych ilustracjach materiałowych zawarte jest zróżnicowane indeksowanie ilustrowanych wycinków rzeczywistości: przedmiot jako znacznik (przykład pierwszy) czy nazwa własna w tej roli (przykład drugi).

(z podmiotowym wykonawcą i działającym przedmiotem) dotyczące analogicznego zagrania w meczowym pojedynku:

Bucki bije daleko. Przelamuje palce bloku (14.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)

Daleka piłka po palcach – punkt dla gospodyń (9.04.2021: Chemik Police : Developres Rzeszów)

Przytoczone dotąd cytowania korpusu materiału są źródłem informacji o podmiotach/przedmiotach w grze. Jednocześnie są także przekazem o cechach (wyrywkowo wybranych), które charakteryzują *przestrzeń* sportowych zmagañ. Wiąże się ona m.in. z oglądem TU–TAM (precyzowanym jako szczegółowy wykładnik w postaci przysłowka *daleko*), a także CENTRUM–PERYFERIA (z wykładnikiem rzeczownym *środek*). Rywalizacja siatkarzy w meczu stanowi w komentarzu swoisty trójwymiarowy obszar, ze wskazanymi zmiennymi osi: wysokości – szerokości – długości, co ilustrują przytoczone niżej przykłady:

Toniutti tutaj bardzo wysoko dołem wystawia (14.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)

Bołądz gra w górnej strefie stanów wysokich (13.12.2019: Ślepsk Suwałki : Visła Bydgoszcz)

Za niska chyba trochę piłka. Zgaszony tam Kamil Semeniuk (14.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)

Szeroka wystawa do lewego skrzydła (26.02.2020: Asseco Resovia Rzeszów : Verwa Warszawa)

Wąsko ustawili ten blok Kędzierzynianie (18.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)

Atak spod pachy – wykorzystał przyciąganie ziemskie a piłka siłą inercji wyłądowała na dziewiątym metrze (18.01.2020: Verwa Warszawa : Visła Bydgoszcz)

Zerwał ten atak Gunia – piłka posłana daleko w aut (20.12.2019: BKS Visła Bydgoszcz : MKS Będzin)

Dzięki określonym w regulaminie dyscypliny regułom gry w piłkę siatkową punkt dla drużyny może zostać zdobyty nie tylko w sytuacji, gdy piłka dotknie

boiska ekipy przeciwnika. Jeżeli pozostanie w kontakcie (dotyk) z siatkarzem drużyny broniącej i nie będzie przebita na stronę przeciwną, to punkt przyznawany jest atakującym niezależnie od miejsca upadku piłki. Wskazany paragraf regulaminu istotnie wpływa na oznaczenie obszaru gry. Jego wykładniki są sytuacyjne, płynne i względne, obszar charakteryzują rozmyte granice, niezwiązane z terenem boiska. Warto jednak dodać, że nie jest to źródłem dezorientacji i przestrzennego zagubienia ani podmiotów gry, ani jej obserwatorów. Ta sytuacyjna *przestrzeń* jest konkretyzowana mentalnie i budowana wyobrażeniowo w postaci opozycji STREFA GRY – OBSZAR POZA NIĄ. W praktyce w komentarzach pojawiają się opisowe relacje obron, np. za bandami/na piętnastym metrze itp., ale też wskazania dotyczące „niezbadanego” obszaru poza grą (też w wymiarze symbolicznym), przykładowo:

Bydgoszczanie wyszli z chaosu i weszli w grę (18.01.2020: Verwa Warszawa : BKS Visła Bydgoszcz)

Wraca Zaksa do grania z otchłani (14.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)

Bo to jest jeszcze taki teren nieznany – nie do końca wyegzekwowany przez Ślepsk (13.12.19: Ślepsk Suwałki : BKS Visła Bydgoszcz)

Tym razem piłka ląduje poza strefę barierek (22.04.2020: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : Asseco Resovia Rzeszów)

Co tam się może przydarzyć poza terenem już gry – te bandy i reklamy, wbiegające dziecko (14.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)

Parodi popracował już poza dziewiątym metrem (20.02.2020: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : Asseco Resovia Rzeszów)

Obrońca stoi gdzieś zupełnie w innym miejscu a piłka ląduje gdzieś w okolicy piętnastego metra (18.01.2020: Verwa Warszawa : BKS Visła Bydgoszcz)

Opisom obszaru toczącej się gry służą w komentarzach przywołania **struktury przestrzennej domu** z charakterystycznymi dlań akcesoriami w postaci elementów tworzących, ale też podejmowanych w domu działań:

Oni stoją bardzo wąsko – tam są bardzo otwarte korytarze (25.02.2020: PGE Skra Bełchatów : JSW Jastrzębski Węgiel)

Gryc – Nowakowski zamknął mu drzwi (18.01.2020: Verwa Warszawa : BKS Visła Bydgoszcz)

*Na boisku Komenda a tym samym trener **otworzył też drzwi** dla Lucasa Perry'ego (22.01.2020: AZS Olsztyn : Asseco Resovia Rzeszów)*

*Bartek Bołądź **domknął** ten kierunek do prostej (23.02.2020: Ślepsk Suwałki : Warta Zawiercie)*

*Wystawa na podwójny blok – **zgasło światło** atakującemu Ślepska (13.12.2019: Ślepsk Suwałki : BKS Visła Bydgoszcz)¹⁰*

*Gawryszewski – atak znakomicie wykonany. Zmieścił piłkę **w okienku** między rękami (23.02.2020: Ślepsk Suwałki : Warta Zawiercie)*

Przestrzeń domu stanowi wariant metafory pojemnika, do którego odwołują też ujęte w komentarzu ekspercko-dziennikarskim wykładniki leksykalne. Mam tu na uwadze:

a) przyimki: w/przed/poza/za/, rzeczowniki i wyrażenia przyimkowe: środek/k/w środek,

b) czasowniki/czasowniki ruchu z wpisanym kierunkiem przemieszczania (ku wnętrzu/na zewnątrz): wrzucić/wyrzucić (wraz z parą aspektową), zamknąć/domknąć (drzwi), otworzyć (korytarz/drzwi), zmieścić (w okienku/w polu), zgasić (światło), dochodzić (do środka), wracać (z otchłani), co ilustrują przykłady uprzednio przywołane, jak i wynotowane niżej cytowania:

***Środek** druga linia – Halaba skończył (15.01.2020: JSW Jastrzębski Węgiel : Trefl Gdańsk)*

*Zdekoncentrowany Wojtaszek i jego piłka trafia – atak **w jego strefie** (18.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)*

*Norbert Huber **wyrzuca** piłkę na aut (14.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)*

*Rozgrywający **wrzuca** piłkę na skrzydło – Bołądź kończy (23.02.2020: Ślepsk Suwałki : Warta Zawiercie)*

¹⁰ Warto podkreślić, że w ludzkim świecie prymarnym źródłem światła jest Słońce i wiązany z nim kontekst analizy niniejszego przykładu nie wpisywałby się w proponowaną przez autora strukturę przestrzenną domu. Jest to możliwe dzięki wtórnemu, sytuacyjnemu odczytaniu przywołanej metafory. Przykład jest komentarzem w dyscyplinie sportu rozgrywanego w hali sportowej, w której występuje jedynie światło sztuczne. Przesunięcie prototypowego rozumienia struktury sygnalizowane jest także w rdzeniu czasownika (zgasić), który logicznie nie opisuje działań dotyczących Słońca jako naturalnego źródła światła, a zwykle dotyczy sztucznego oświetlenia w pomieszczeniu.

*Konarski nie nakrył piłki – ląduje **poza placem** gry* (25.02.2020: PGE Skra Bełchatów : JSW Jastrzębski Węgiel)

Ze względu na ograniczenia tekstu rola czasowników w kreacji przestrzeni została w tekście wywołana bez szczegółowych analiz, w których trzeba byłoby uwzględnić zarówno ułożony w rdzeniach ruch z logicznie konotowanym ośrodkiem, w którym się on odbywa, jak i jego horyzontalne/wertykalne ukierunkowanie w przestrzeni. Wyczerpujące opracowanie to zapewne materiał na samodzielny tekst kolejnego artykułu.

Pozostając w kręgu metafory, trzeba dopowiedzieć, że służy ona nie tylko wywołaniu wizji *przestrzeni*, ale też przekazaniu w sposób kreatywny i intrygujący odbiorcę informacji o wydarzeniach dziejących się w trakcie meczu. Taki fatyczny zabieg nadawcy może być zaplanowaną strategią – wówczas szereg komunikatów do odbiorcy powtarza wybrane przenośne ujęcie obszaru zmagania, co dzieje się za sprawą metaforycznych ujęć prowadzonej gry (np. metafora wojny/teatru/kulinarna w opisie zdarzeń w trakcie meczu). Ilustracją uczynię następujące przykłady:

Troszkę podgrzał, podgrilował swego kolegę (15.01.2020: JSW Jastrzębski Węgiel :Trefl Gdańsk)

Dostaje taką padlinę, że trudno coś z tego zrobić (15.01.2020: JSW Jastrzębski Węgiel : Trefl Gdańsk)

Nie zawsze jak się z lodówki wychodzi, to nie jest się ciepłym (15.01.2020: JSW Jastrzębski Węgiel : Trefl Gdańsk)

W wypowiedzi może też okazjonalnie i niestereotypowo zawierać się doraźnie obrany sposób obrazowania miejsc ważnych w toczącej się grze, np.:

Wpadła piłka Piotrowi Nowakowskiemu do plecaka (18.01.2020: Verwa Warszawa : BKS Visła Bydgoszcz)

Pofrunął – ale już nie zdążył latający Holender (22.01.2020: AZS Olsztyn : Asseco Resovia Rzeszów)

W obszar jako pojemny znaczeniowo sposób rozumienia *przestrzeni* wpisują się różne określające go składowe, w tym: podmioty, przedmioty, zdarzenia i teren ich przebiegu. Siatkówka jest zespołową dyscypliną sportu rozgrywaną **na boisku**, które w słownikach definiowane jest następująco: „teren przystosowany do ćwiczeń, zawodów i gier sportowych” (SJP PWN). W komentarzach bywa ono zamiennie nazywane za pomocą innych terenowych określeń **polem (gry)/placem**

(gry), rzadziej **terenem (gry)**. W uzusie funkcjonują też określenia żargonowe, odwołujące do zmysłowego wskazania prototypowych cech, w tym:

- koloru = **pomarańczowe**, z tym razem jedynie domyślnie konotowanym uzupełnieniem: pole gry,
- rodzaju podłoża z drewnianych klepek, które dawniej tradycyjnie stanowiło część sali sportowej = **parkiet**.

Powyższe wskazania można zilustrować wybranymi spośród wielu przykładami:

*Rozpoczynamy. Pierwsi na **boisko** wybiegną zawodnicy gości* (22.01.2020: AZS Olsztyn : Asseco Resovia Rzeszów)

*Podwieszony trochę Kaczmarek, ale świetnie kiwnął – piłka **w boisku*** (14.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)

*Zawodnicy obu drużyn ponownie na **placu gry*** (15.01.2020: Jastrzębski Węgiel : Trefl Gdańsk)

*Przyjął Popiwczak – druga linia – Bucki. Piłka **w pomarańczowym*** (14.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)

*Zaraz dowiemy się, jaką szóstkę posyła **na parkiet** Stefan Antiga* (9.04.2021: Chemik Police : Developres Rzeszów)

*Atakujący musi wrywać **klepki** spod podeszwy blokującego* (22.02.2020: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : Asseco Resovia Rzeszów)

*Dobre przyjęcie i nie trafił **w pole*** (14.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)

Boisko siatkarskie nie jest jednolitą całością, dzieli się na części wyznaczone dzięki różnym kryteriom. Oś podziału placu gry **na strony grających zespołów** stanowi centralnie umieszczona siatka, biegnąca nieco ponad szerokość pola gry i będąca istotnym jej elementem. Jej funkcją jest dychotomiczny rozdział pola gry na części przeznaczone dla drużyn uczestniczących w sportowych zmaganiach. Siatka to także przedmiot wyznaczający mentalny podział terenu boiska na część SWOJĄ–PRZECIWNIA, co w zebranych komentarzach bywa określane w różny sposób. Często jest to *druga*, czyli inna niż NASZA, strona:

*Serb **na drugą stronę** slashem podarował* (11.04.2021: Skra Belchatów : ZAKSA Kędzierzyn Koźle)

*Bucki przedał się **na drugą stronę*** (14.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)

O ile w cytowanych przykładach waloryzacja wyróżnionych stron jest mocno skrywana w strukturze głębokiej porządkowego liczebnika *drugi*¹¹ (*pierwszy* to ten bliższy woli i sercu), o tyle w poniżej zawartych cytowaniach zawiera się wyraźne odwołanie do kulturowej opozycji SWÓJ–OBCY, które spójnie koresponduje z duchem sportowej rywalizacji i jej metaforycznym widzeniem w postaci WOJNY, wywoływanym poprzez wybrane elementy leksykalne. Te przykłady to:

*Halaba **walczy** na siatce. Nie było przełożenia **na stronę przeciwnika*** (15.01.2020: JSW Jastrzębski Węgiel : Trefl Gdańsk)

*Niedokładna wystawa Shoji'ego – piłka na **stronie rywala*** (20.02.2020: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : Asseco Resovia Rzeszów)

Inaczej trzeba rozpatrzyć te wskazania strony boiska, w których ujawniana jest relacja dzierżawczości zarówno poprzez zarysowanie grupy, jak i w sposób indukcyjny ze wskazaniem uczestnika tej grupy, typu:

*Tutaj pojawił się duży błąd **po stronie katowiczán*** (26.02.2020: GKS Katowice : ZAKSA Kędzierzyn Koźle)

*Wrona na opadający blok – piłka spada **na stronę Resovii*** (26.02.2020: Asseco Resovia Rzeszów : Verwa Warszawa)

Na marginesie dodam, że w spotkaniach rozgrywanych przez drużynę reprezentacji Polski częste są ujęcia o charakterze dzierżawczym i leksykalnym wykładniku w postaci zaimków *strona NASZA/ICH*. W zebranej puli cytowań to sytuacje rzadsze, a wynotowane dwa komentarze stanowią wypowiedzi:

*Śliwka oparł o blok – chciał zagrać **na swoją stronę*** (20.02.2020: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : Asseco Resovia Rzeszów)

*Należało piłkę zostawić **na swojej stronie*** (28.02.2020: JSW Jastrzębski Węgiel : Asseco Resovia Rzeszów)

Stroną bywa też w relacjach określana część placu gry, którą wytycza inna z osi symetrii naniesiona wyobrażeniowo na płaszczyznę placu gry. Prostopa-

¹¹ Mam tu na uwadze, że wybór pierwszy to zawsze ten lepszy dla wybierającego. Drugi to zwykle ostateczna konieczność.

dła do linii końcowych tej płaszczyzny, istniejąca umownie druga z osi symetrii dzieli boisko na rozpatrywane anatomicznie z punktu widzenia obecnych w grze siatkarzy na strony: PRAWĄ i LEWĄ. Co ważne, wskazanie terenowe strony jest obligatoryjnie w komentarzu uzupełniane konkretyzującym go określeniem miejsca/funkcji w grze (np. lewy atak, prawa obrona). Określenia *prawa* i *lewa* charakteryzujące strony siatkarskiego boiska odzwierciedlają animalistyczną oś symetrii, którą u zwierząt stanowi linia poprowadzona wzdłuż ich ciała (u kręgowców to kręgosłup). To przeniesienie wyobrażenia w przestrzeń terenu boiska powoduje jednocześnie zanik hierarchizacji wyróżnionych stron i ich kulturowego nacechowania (*prawa* lepsza od *lewej*). Przykładów wypowiedzi komentatorskich jest wiele:

Precyzyjna piłka dograna przez Shoji'ego na lewą stronę (20.02.2020: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : Asseco Resovia Rzeszów)

Norbert Huber gdzieś zagubił się na tej lewej stronie (18.04.2021: Verwa Warszawa : Skra Bełchatów)

Łukasz Kaczmarek posyła bombę z prawej strony (14.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)

Grają szybko z Olkiem do tej prawej strony (14.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)

Rzadko określenia strony boiska danej drużyny podporządkowane są retoryce metafory WOJNY, jak można zaobserwować w poniższym cytowaniu:

Przyspieszona piłka na tą lewą flankę (14.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)

Każda z części boiska ma ponadto precyzyjnie wydzielone strefy, które – co istotne – wyznaczają niejednorodne kryteria. To przykładowo umowny podział przestrzeni boiska na określone wskazaniem liczebników porządkowych strefy od pierwszej do szóstej, co odpowiada ustawieniu graczy drużyny w różnych newralgicznych momentach gry – ci określane są albo ze względu na pełnione na boisku funkcje, albo wprost wywołani wskazaniem osobowym (czyli poprzez zarysowanie grupy, jak i w sposób indukcyjny ze wskazaniem uczestnika tej grupy), przykładowo:

Bo przecież to jest wystawa w strefę środka lub na szóstą strefę (22.02.2020: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : Asseco Resovia Rzeszów)

Delikatny float w rejon piątej strefy (22.02.2020: Asseco Resovia Rzeszów : Verwa Warszawa)

Kiwał tuż za blok do strefy pierwszej (25.02.2020: PGE Skra Bełchatów : JSW Jastrzębski Węgiel)

Zagęścili ustawienie jastrzębianie w strefie obrony (28.02.2020: JSW Jastrzębski Węgiel : Asseco Resovia Rzeszów)

Wykonał ten atak przez strefę Kampy (14.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)

Wszystkie piłki w Tomka Fornala (14.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)

Zameldował się przy bucie Kuby Popiwczaka (14.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)

W sytuacji, gdy gracz drużyny przeciwnej skieruje piłkę pomiędzy zawodników zajmujących prymarnie dla siebie pozycje na placu gry, decyzja, który z nich powinien zareagować, może nie być łatwa. To częste źródło nieporozumień w drużynie, przynoszące jej zwykle utratę punktu:

Orczyk zagrywa – bardzo precyzyjnie trafia w strefę konfliktu (25.02.2020: PGE Skra Bełchatów : JSW Jastrzębski Węgiel)

Innym sposobem jest opisywanie miejsca na boisku z perspektywy strategii wykonywanych działań sportowych – zatem ataku lub obrony. Opisywane boisko jest więc rodzajem płaszczyzny o dokładnie wyznaczonych i postrzeganych zmysłowo granicach. Jednocześnie jest to konkretyzacja *przestrzeni* zawężonej do pewnej fizycznie istniejącej części globalnie postrzeganego obszaru sportowych zmagania w myśl drugiego – terenowego – sposobu rozumienia tej kategorii według definicji zawartej w *SJP PWN*. Delimitację tego wycinka sportowych zmagania wyznaczają:

1. struktury geometryczne – w tym: linie, prostokąty i ich przekątne:

Kaczmarek potrafił zmieścić się tutaj po prostej (14.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)

Jeżeli chodzi o lądowanie, to mógł tylko szybowiec zmieścić się w pasie, idealnie do linii (13.02.2019: Ślepsk Suwałki : Visła Bydgoszcz)

Ebadipur po ciasnym skosie (11.04.2021: Skra Bełchatów : ZAKSA Kędzierzyn Koźle)

I as serwisowy w narożniku boiska (14.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)

Zawinął tutaj Kamil do linii i trafił (14.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)

Kaczmarek zaginał i jest atak w taśmę (14.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)

Wyraźnie szedł do skosu – myślał, że tam wejdzie (14.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)

2. kolor: biel linii, pomarańczowe podłoże boiska¹² i kontrastowy – zwykle turkusowo-niebieski plac poza nim.

Elementy wyznaczające granice placu gry są mocno utrwalone w uzusie, co umożliwia ich elipsę w treści komentarza bez zaburzenia sensu jego odbioru:

Wygląda na to, że piłka musi być w kontakcie (14.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel) – (w sytuacji challeng’u dotyczącego oceny miejsca upadku piłki – czy poza linią/w kontakcie z linią)

W obrazowaniu zmagających z kierunkowym podziałem boiska odnalażam też opis terenu stanowiący rodzaj intertekstualnej metafory, nawiązującej do działań mitologicznych postaci Posejdona czy króla Midasa:

Patrzę, jak sobie rzuca tymi kierunkami (13.12.2019: Ślepsk Suwałki : Wisła Bydgoszcz)¹³

Złoty dotyk siatkarza – Bartłomiej Mordyl w roli głównej (15.01.2020: JSW Jastrzębski Węgiel : Trefl Gdańsk)

Nawiązań intertekstualnych jest w materiale więcej, ale pozostałe służą przedstawieniu postaci obszaru gry i – przede wszystkim – urozmaiceniu i uatrakcyjnieniu słownego komentarza dla medialnego odbiorcy. Wybrane to np.:

¹² Ta informacja dotyczy meczów piłki siatkowej rozgrywanych w Polsce (w tym uwzględnionych w korpusie materiału badawczego). We Włoszech przykładowo plac gry odpowiada barwom flagi narodowej i jest trójbarwny.

¹³ Tak scharakteryzowana postawa gracza (decyzyjność, nieprzewidywalność i swoboda w doborze kierunku zagrania) przypomina mit o Posejdonie, który równie nieprzewidywalnie rzucał błyskawicami tylko w wiadomym dla siebie kierunku.

*Urbanowicz **frasobliwą minę miał*** (15.01.2020: JSW Jastrzębski Węgiel : Trefl Gdańsk) – nawiązanie wprost do tekstu piosenki *Szczęśliwej drogi już czas* wykonywanej przez grupę Vox (cyt. dzięki serwisowi Google: *Na rozstaju dróg; Gdzie przydrożny Chrystus stał; Zapytałeś dokąd iść; Frasobliwą minę miał*, w którym powieleniu ulega nie tylko sens, ale i organizacja składniowa (w naturalnym szyku wypowiedzenia czasownik *mieć* inicjowałby wskazany fragment).

*Bo Klinkerberg jest też pełnowartościową zmianą dla Dronki – **taki zimnokrwisty Belg*** (13.12.2019: Ślepsk Suwałki : BKS Visła Bydgoszcz) – przywołanie stereotypu kulturowego Belga jako przedstawiciela nacji o zrównoważonym charakterze, umiejącej panować nad emocjami.

*Tutaj wyrwało z **butów Szymurę** – gramy dalej* (18.01.2020: Verwa Warszawa : Visła Bydgoszcz) – odniesienie do ludowych przekonań, w których wyrażenie *ko-goś/chłopa z butów wyrwało* oznacza sytuację nagłej śmierci w wyniku zdarzenia komunikacyjnego. W opisie gry to wskazanie kresu dobrej gry przywołanego zawodnika.

*No! Na razie **wejście smoka** – ale **smok musi być czujny i zionąć ogniem*** (18.01.2020: Verwa Warszawa : Visła Bydgoszcz) – odwołanie do legendy o smoku wawelskim.

Informacja o nawiązaniach kulturowych i funkcji, jakie pełnią one w przekazie o obszarze gry, jest pretekstem do wskazania jeszcze jednego sposobu, w jaki nadawca medialny wywiązuje się z roli sprawozdawcy przestrzeni. Jej składowe charakteryzuje się z wykorzystaniem przedmiotów codziennej egzystencji, znanych powszechnie i bez problemu identyfikowanych. To np. *zapalki* czy *żyletki*. Służą one do zobrazowania skali błędu w sytuacji, gdy po zagraniu piłka/zawodnik uderza/ląduje tak blisko linii, że bez technicznych udogodnień przekazu (*challenge/zbliżenie/stop klatka*), trudno ocenić faktyczne jej/jego położenie względem wymalowanego na biało odcinka. Ilustrują to wypowiedzi:

*I już widzimy – piłka w sam narożnik ale bez kontaktu. Tomek, **ja bym tam zapalki nie wcisnął!*** (25.02.2020: PGE Skra Bełchatów : JSW Jastrzębski Węgiel)

*Sprawdzamy, czy piłka była w boisku? Oj joj joj! **na żyletki*** (26.02.2020: Asseco Resovia Rzeszów : Verwa Warszawa)

W opisie strategii, zagrań i ustawień wprowadzane są też inne elementy wizualizujące odbiorcy skalę ich oceny. Zacytuję tylko wybrane z wielu przykładów:

Lemański – piłka uderzona z trzeciego piętra (22.02.2020: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : Asseco Resovia Rzeszów)

Kto miał pierwszeństwo przejazdu? Nie ważne, ale pruć niczym ciężarówka na zakręcie (15.01.2019: JSW Jastrzębski Węgiel : Trefl Gdańsk)

Obrońca ustawiony tak głęboko, jak łódź podwodna na manewrach (22.02.2020: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : Asseco Resovia Rzeszów)

Prezentacja *przestrzeni* w komentarzach relacji meczów siatkarskich odbywa się też poprzez werbalne wskazania istniejącej fizycznej odległości między elementami danego obszaru, dzięki czemu kategoria wyrażana jako *odległość* (czwarta propozycja definiowania w SJP PWN) zaczyna funkcjonować w rzeczywistości jako układ liniowy bez znamion trójwymiarowości obserwowanej uprzednio. W tym ujęciu opis *przestrzeni* organizowany jest dla odbiorcy na dwa sposoby. W pierwszym wymaga dodatkowo wyróżnienia w obszarze trwających zdarzeń funktorów-odnośników, dzięki którym ocena dystansu stanie się możliwa. W tej funkcji występują zarówno podmioty, jak i przedmioty rzeczywistości siatkarskiego spotkania. Wskazany typ obrazowania odnaleźć można w przykładach:

Blok tuż przy siatce – palca by nie wcisnął, a co dopiero piłkę (23.02.2020: Ślepsk Suwałki : Varta Zawiercie)

Przesunięta krótka i trafia – szczęśliwie piłka przechodzi między prawą a lewą dłonią blokującego (26.02.2020: GKS Katowice : ZAKSA Kędzierzyn Koźle)

W charakterystyczny sposób kręci w lewo i wciska piłkę między blok a antenkę (20.02.2020: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : Asseco Resovia Rzeszów)

Odległość może też być podawana wprost za pomocą leksykalnych wykładników:

– przysłówkowych (ocennych) BLISKO–DALEKO rozumianych tu nie wprost i zawierających wszystkie możliwe szczegółowe realizacje o symetrycznym znaczeniu. Ocena takiego dystansu jest zmienną formowaną przez medialnego nadawcę, który, informując widzów, mówi do audytorium w następujący sposób:

Oj! Daleko grana od siatki ta krótka. Kończy Karol Kłos (25.02.2020: PGE Skra Bełchatów : JSW Jastrzębski Węgiel)

Oni stają bardzo wąsko, tam są bardzo otwarte korytarze (25.02.2020: PGE Skra Bełchatów : JSW Jastrzębski Węgiel)

*Wychodzić trzeba na **długą** przekątną i bronić pozycji 1–6* (25.02.2020: PGE Skra Bełchatów : JSW Jastrzębski Węgiel)

– liczebnych (mierzalnych), w których odległości odpowiadają konkretne liczby stanowiące wykładnik obowiązującej skali miar (w uzusie wyrażanej w metrach):

*Zagrywka 65 kilometrów na godzinę i **czterometrowy** aut* (26.02.2020: GKS Katowice : ZAKSA Kędzierzyn Koźle)

*Precyzyjna kiwka z drugiej linii wpada gdzieś **między pierwszy a trzeci metr*** (22.02.2020: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : Asseco Resovia Rzeszów)

*Widzimy tu bardzo wyraźnie... Piłka umara jakieś **półtora metra przed antenką*** (28.02.2020: JSW Jastrzębski Węgiel : Asseco Resovia Rzeszów)

W SJP PWN *przestrzeń* to też rozległa pusta powierzchnia bez wyraźnie określonych granic. Wydaje się, że z taką *przestrzenią* nie można obcować w trakcie transmitowanej relacji siatkarskiego widowiska. Ten rodzaj kulturalnego wydarzenia to przecież spektakl, w którym uczestniczą zawodnicy, trenerzy, sędziowie widowiska i też publiczność (gdy nie jest to zabronione), a wszystko dzieje się w hali sportowej ze strefami boiska, pasa poza nim i miejsc dla kibiców – trybun. Zgromadzone w komentarzach dziennikarsko-eksperskich stwierdzenia dają jednak podstawę do przynajmniej częściowej modyfikacji wskazanej hipotezy. Co ważne – źródłem wątpliwości w słuszność wstępnej hipotezy nie jest przekaz ujęty globalnie, a jedynie jego część – modus werbalny. W obrazie transmitowanym na ekranach odbiorca nie obserwuje pustki. Cytowane uprzednio fragmenty o sportowcach/drużynie, którzy wracają *z otchłani/z chaosu* wnoszą do obrazowania wizję nieokreślonej rozmytej rozległości. Nie jest ona jednak jedynym elementem *hiperprzestrzeni* (ujmowanej globalnie w skali makro) – ta wydaje się rozplanowana koncentrycznie i wypełniana *hipoprzestrzeniami* z centrum, które stanowi *plac gry*, okalającym je pasem pola zakończonym bandami reklamowymi fakultatywnie wykorzystywanymi jako część boiska

*Tym razem piłka **ląduje poza strefą barierek*** (22.02.2020: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : Asseco Resovia Rzeszów)

*Posłał piłkę **daleko poza linię dziewiątego metra*** (23.02.2020: Ślepsk Suwałki : Varta Zawiercie)

i wreszcie trybunami. Bazując na przekazie słowa, odbiorcy mogą mieć poczucie sygnalizowania przez nadawcę pustych miejsc, co odbywa się nie tylko poprzez słowo, ale także w postaci uporządkowanej informacji, więc:

*Przelobowała piłka... Ale **tam nikt nie stał*** (13.12.2019: Ślepsk Suwałki : BKS Visła Bydgoszcz)

*Bezpańska piłka wpada w boisko – **nikogo tam nie było** w obronie* (22.01.2020: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)

Kończąc, chciałabym jeszcze zwrócić uwagę na te komentarze nadawcy, których pełne zrozumienie warunkowane jest byciem częścią wspólnoty, którą łączy posługiwanie się specyficznym siatkarskim żargonem. Mimo że transmisje zapośredniczane są dzięki popularnej stacji prezentującej sport i mają masową publiczność, komentujący włączają czasem do opisu trwającej rywalizacji wyrazy/wyrażenia/zwroty zapożyczone z socjolektu graczy. Wybrane cytuję poniżej:

*Mogła się podobać ta **połóweczka*** (9.04.2021: Chemik Police : Developres Rzeszów)

*Komenda **postawił taką zawiesinkę** swojemu środkowemu* (22.01.2020: AZS Olsztyn : Asseco Resovia Rzeszów)

*Nie wierzę, że to była zamierzona taka **piłka niepełna*** (14.04.2021: ZAKSA Kędzierzyn Koźle : JSW Jastrzębski Węgiel)

Zakończenie

Przestrzeń w relacjach meczów siatkarskich ma wiele odsłon – tak w obrazie nadawanym dla widza, jak i w słowach do niego kierowanych. Jest to istotny komponent strategii gry, dlatego w komentarzach duetu ekspercko-dziennikarskiego można odnaleźć wiele opisów obszarów, w jakich toczy się sportowe współzawodnictwo. Są to zarówno komunikaty o zrytualizowanej postaci, jak i sprawozdania formułowane niekonwencjonalnie z wykorzystaniem metafory, różnorodnych nawiązań intertekstualnych i zaskakujących konceptualnych obrazowań (ukrytych w słowach). Wszystkie wymienione strategie czynią meczową rywalizację drużyn ciekawym i angażującym widza wydarzeniem medialnym.

Bibliografia

- Adamowski, J. (red). (2005). *Przestrzeń w języku i kulturze. Analizy tekstów literackich i wybranych dzieł sztuki*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej.
- Awdziejew, A. (2004). *Kategoria obserwatora jako kategoria gramatyczna*. W: J. Bartmiński (red.), *Punkt widzenia w tekście i dyskursie* (s. 105–106). Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej.

- Hall, E. (1987). *Bezgłosny język*. Warszawa: PIW.
- Kępa-Figura, D., Nowak, P. (2006). Językowy obraz świata a medialny obraz świata. *Zeszyty Prasoznawcze*, 1–2, Kraków, s. 51–62.
- Krauz, M. (2005). *Przestrzeń opisu (na przykładzie opisu postaci)*. W: J. Adamowski (red.), *Przestrzeń w języku i kulturze. Analizy tekstów literackich i wybranych dzieł sztuki* (s. 135–145). Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej.
- Ptaszek, G. (2015). *Jak badać medialny obraz świata?* W: I. Hoffman, D. Kępa-Figura (red.), *Współczesne media. Medialny obraz świata* (t. 1, s. 13–23), Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej.
- Skubalanka, T. (2000). *Wprowadzenie do gramatyki stylistycznej języka polskiego*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej.
- Tabakowska, E. (2004). *O językowych wyznacznikach punktu widzenia*. W: J. Bartmiński (red.), *Punkt widzenia w teorii i dyskursie* (s. 47–64). Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej.
- Tuan, Y. (1987). *Przestrzeń i miejsce*. A. Morocińska (tłum.). Warszawa: PIW.
- Wojtyła-Świerżowska, M. (2005). *Przestrzeń domu u Słowian*. W: J. Adamowski (red.), *Przestrzeń w języku i kulturze. Analizy tekstów literackich i wybranych dzieł sztuki* (s. 186–192). Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej.

Źródła internetowe

- Czachur, W. *Dyskursywny obraz świata*. https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/7075/Czachur_Dyskursywny%20obraz%20%20wiata.pdf?sequence=1 [dostęp: 17.03.2021].
- Doroszewski, J. (red.). *Słownik języka polskiego*. SJP Dor. sjp.pwn.pl/doroszewski/przestrzen;5485128.html [dostęp: 12.03.2021].
- Słownik języka polskiego PWN*. SJP PWN. <https://sjp.pwn.pl/szukaj/przestrze%C5%84.html> [dostęp: 12.03.2021].
- Winiarska, J., Załazińska, A. *Multimodalność komunikacji w perspektywie kognitywizmu*. https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/57632/winiarska_zalazinska_multimodalnosc_komunikacji_w_perspektywie_kognitywizmu_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y [dostęp: 17.03.2021].
- Zwierzchowski, P. *Przestrzeń i miejsce jako kategorie wyjaśniające relacje dziecko – rodzina – szkoła*. <https://repozytorium.ukw.edu.pl/bitstream/handle/item/1461/Piotr%20Zwierzchowski%20%20Przestrzen%20i%20miejsce%20jako%20kategorie%20wyjasniajace%20relacje%20dziecko%20rodzina%20szkola.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [dostęp: 27.03.2021].
- Żmigrodzki, P. (red.) *Wielki słownik języka polskiego*. WSJP. https://wsjp.pl/index.php?id_hasla=15969&ind=0&w_szukaj=przestrze%C5%84 [dostęp: 12.03.2021].
- Żuk, G. *Językowy obraz świata w polskiej lingwistyce przełomu XX i XXI w.* https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/144/Jezykowy_obraz_swiate.pdf?sequence=1 [dostęp: 16.03.2021].